

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Fővárosi Ítéltábla a dr. Szöllősi József ügyvéd (....) által képviselt dr. felperes neve(felperes címe) felperesnek a dr. Horváth Zoltán jogtanácsos (....) által képviselt alperes neve(.....) alperes ellen szerzői jogi igény iránt indított perében a Nógrád Megyei Bíróság 2010. február 16. napján kelt, 15.P.20.791/2009/15. sorszámú ítélete ellen a felperes 16. sorszám alatt előterjesztett fellebbezése folytán meghozta az alábbi

r é s z í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének azt a rendelkezését, amellyel a felperes szerzői jogdíj megfizetése iránti keresetét elutasította, a perköltségre és az illetékfizetésre is kiterjedően hatályon kívül helyezi és ebben a keretben az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítja.

Az elsőfokú ítéletnek a keresetet ezt meghaladóan elutasító rendelkezését helybenhagyja.

A felperes másodfokú perköltségét 60.000 (Hatvanezer) forintban, az alperesét 70.000 (Hetvenezer) forintban, míg a felperes illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt fellebbezési illeték összegét 239.000 (Kettőszáz-harminckilencezer) forintban állapítja meg.

A részítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

I n d o k o l á s

Az elsőfokú bíróság ítéletével a felperes keresetét elutasította és kötelezte, hogy fizessen meg az alperesnek 15 napon belül 200 000 forint perköltséget, míg az államnak külön felhívásra 265 500 forint le nem rótt eljárási illetéket.

A megállapított tényállás lényege szerint a felperes 1986. szeptember 8-tól - 2005. október 27-ig közalkalmazotti jogviszonyban állt az alperesnél. Először a balassagyarmati P. M.-ban először néprajzos muzeológusi, majd főmuzeológusi beosztásban dolgozott, 2000. július 1. és 2003. május 31. között pedig az alperesi szervezet igazgatói teendőit látta el. Munkája során egyebek mellett részt vett a megyei néprajzi gyűjtemény gyarapításában, fényképeket készített, időszaki és állandó kiállításokat rendezett, publikált. A felperes 1996. és 2003. között jelentős számú diafelvételt készített, amit munkahelyén tárolt, a kutatási anyagait részben az

alperesi munkáltató számítógépén rögzítette, részben floppy lemezeken tárolta szintén a múzeumi dolgozószobájában. Ezen időszakban a felperes két könyvet is írt. Az első, aminek címe „.....” 2002. decemberében, a második „.....” címmel 2003. áprilisában került kiadásra. Az impresszum szerint a könyvek szerzője a felperes, kiadója a felperes és az alperes, felelős kiadója szintén a felperes, mint megyei-múzeumigazgató. A könyvek az 1998-ban, illetve 2000-ben megrendezett azonos tárgyú időszaki kiállításokat követően, pályázati támogatással kerültek kiadásra.

Módosított keresetében a felperes arra kérte kötelezni az alperest, hogy az általa 1996. és 2003. között készített felvételeket tartalmazó 800-1000 darab diafelvétel tekintetében biztosítson számára hozzáférést, ennek elmaradása esetén az alperes fizessen meg 1 000 000 forint nem vagyoni kártérítést. Kérte továbbá kötelezni az alperest, hogy biztosítson számára hozzáférést a munkahelyén használt számítógépen, valamint 5 darab floppyn tárolt gyűjteményi adatokhoz, ennek elmaradása esetén fizessen meg 500 000 forint nem vagyoni kártérítést. Ezen túl elsődlegesen kérte kötelezni az alperest a két fenti című könyve 300-300 példányának átadására, vagylagosan pedig 4850, illetve 4900 forintos eladási árral számolva 2 925 000 forint nem vagyoni kártérítés megfizetésére. A pertárgy értékét összesen 4 425 000 forintban határozta meg. Keresetének jogalapjául a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) 4. §-ának (1) bekezdését, 9. §-ának (1) bekezdését, 16. §-ának (1) bekezdését és 30. §-ának (1) bekezdését jelölte meg.

Az alperes a kereset elutasítását kérte, elsődlegesen azért, mert felperesnek a közalkalmazotti jogviszonyból fakadó munkaköri kötelessége volt a diafilmek, a tudományos kutatási anyag, illetve a könyvek készítése, így az alperesi felhasználás jogszerű volt és a felperes szerzői jogdíjra nem támaszthat igényt. A könyvek kapcsán hivatkozott továbbá elévülésre is.

Az első fokon eljáró bíróság az Szjt. 31. §-ára hivatkozva nem látta alkalmazhatónak az elévülés szabályait, és a kereseti kérelmet érdemben elbírálva, azt az Szjt. 30. §-ának (1) bekezdése, 42. §-ának (1) bekezdése, 45. §-ának (1) bekezdése és 56. §-ának (1) bekezdése alapján azt nem találta alaposnak.

A diafelvételekkel, a floppy-lemezekkel és a számítógépen tárolt anyaggal kapcsolatos kérelmek tekintetében a felperes terhére róta, hogy felhívás ellenére sem pontosította keresetének tárgyát, így nem jelölte meg határozottan az előbbieket pontos tartalmát, ennek folytán a kért adatok, diafelvételek beazonosíthatatlanok voltak. Emellett az Szjt. 30. §-a alapján arra az álláspontra helyezkedett, hogy mivel a munkát a felperes nem vitásan a közalkalmazotti jogviszonyának fennállása alatt, elsősorban a munkaköri kötelességéből eredően végezte, ezért a gyűjtőmunkájának eredményét hordozó diafelvételekre és a rögzített anyagokra szerzői jogi igényt nem támaszthat, az ezekkel kapcsolatos vagyoni jogok az alperest, mint munkáltatót illetik.

A per tárgyául szolgáló könyvek tekintetében az első fokon eljáró bíróság megállapította, hogy a szerzői jogok a felperest illetik meg. Utalva a szerzői jogi törvényhez fűzött magyarázatra rámutatott, miszerint a munkaviszonyból folyó kötelesség objektív, nem függ a munkavállaló alkotáskori szándékától, az sem befolyásolja, hogy az alkotás munkahelyen, munkaidőben történik-e, hiszen az alkotói tevékenység nem mindig szorítható munkajogi ritmusba. Okfejtése szerint noha ezen könyvek az alperesnél végzett munka során gyűjtött anyagra épülnek, azonban terjedelmük, a téma tudományos feldolgozása, mélysége meghaladja a felperes publikációs kötelezettségét. A felperesnek nem volt munkaviszonyból folyó kötelessége a könyvek publikálása, mivel a munkaköri leírás könyvek megírására nem tartalmazott rendelkezést. Ugyanakkor nem találta megállapíthatónak, hogy az alperes jogosulatlanul használta fel a műveket, mert a felperes a megjelentetés szándékával bocsátotta az alperes, mint kiadó rendelkezésére a könyveket és a kiadásban, mint múzeumi igazgató maga is tevőlegesen közreműködött.

Kitért rá, hogy az Szjt. 45. §-ának (1) bekezdése a felhasználási szerződésekre írásbeli alakot ír elő, ennek elmaradása a szerződés semmisségét eredményezi. Tényként rögzítette, hogy írásbeli szerződés a felek között nem született. A felperes és az alperes között a könyvek kiadása tekintetében létrejött megállapodást úgy értékelte, hogy írásbeliség hiányában az semmis. Érvelése szerint az ilyen szerződésekhez az egységes és következetes bírói gyakorlat alapján jogkövetkezmény nem fűzhető, tehát felperesnek sem lehet vagyoni jogi igénye, ezért az elsőfokú bíróság a keresetet e körben is elutasította.

Az ítélettel szemben a felperes terjesztett elő fellebbezést, amiben annak megváltoztatásával a keresete szerinti döntést kért.

Sérelmezte, hogy az alperes nem arra vonatkozó munkaköri leírást csatolt, amely időszakban a per tárgyául szolgáló munkát végezte. A munkaköri leírás tényleges tartalmát nem vitatta, ugyanakkor megjegyezte, hogy aláírás hiányában annak nincs bizonyító ereje. Hangsúlyozta, hogy a szerzői jog csak abban az esetben szállhat át a munkáltatóra, ha a mű alkotása a szerző munkaköri kötelessége és ez egyértelműen kitűnik az írásba foglalt munkaszerződésből. Rámutatott, hogy a szerző kizárólagos joga, hogy művét többszörözze, terjessze, erre másnak engedélyt adjon. Hivatkozott az Szjt. 30. §-ának (6) bekezdésére, 42. §-ának (1) és (3) bekezdéseire, az SZJSZT 09/01. számú állásfoglalására és kifejtette, miszerint a per tárgyát képező művekkel kapcsolatban az alperesnek semmiféle írásba foglalt jognyilatkozata nincs, önkényesen tagadta meg azok kiadását.

A diafelvételek és floppy lemezek kapcsán azzal érvelt, hogy aligha lehet bárkitől is megkövetelni, hogy 800-1000 felvételnek és 5 floppy-nak a pontos tárgyát közölje, erre az alperest kellett volna a perben megnyilatkoztatni. Megítélése szerint azonban az elsőfokú bíróság a tartalom feltárására nem is törekedett. Előadta, hogy a fényképeket nem munkanapokon készítette, a diák a kutatásának az eredményei, ezért azoktól méltánytalan lenne őt elzárni. Ennek folytán a Ptk. alapelvei szerint a felvételekhez és a kutatási anyaghoz való hozzáférést a bíróságnak biztosítani kell,

különös tekintettel arra, hogy azokat előzetes értesítés nélkül a távollétében vitte el szobájából az alperes. Egyetértett az ítélet azon megállapításával, miszerint a szerzői jogok átruházásának érvényességéhez írásbeliség szükséges, de álláspontja szerint az elsőfokú bíróság logikai hibát vétett, amikor úgy ítélte meg, hogy nem támaszthat szerzői jogi igényt az alperessel szemben, hiszen, ha a semmisség folytán a jogok egy részének átruházása nem történt meg, akkor a szerzői jogok teljes egészében a felperest illetik, ami a keresetet megalapozza.

A fellebbviteli tárgyaláson kifejtett álláspontja szerint a könyvek tekintetében a közreműködés alapján a felek között közös tulajdon keletkezett. Egyidejűleg előadta, hogy a perben vagyoni kártérítés iránti igénnyel élt, ami azzal keletkezett, hogy az alperes jogellenesen tagadta meg a kutatási anyaghoz való hozzáférést, holott azt felperes a további tudományos munkája során fel kívánja használni. A könyvek kapcsán úgy nyilatkozott, hogy azok után szerzői jogdíj iránt támaszt igényt, ami 300-300 példány átadásával nyerne kielégítést, de ha az alperesnél ennél kevesebb van, akkor csak az azt kéri.

Az alperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását indítványozta.

Érvelése szerint az írásbeliség nem érvényességi feltétele a munkaköri leírásnak, továbbá hivatkozott rá, hogy a csatolt 1986-as irat is a szakmai szabályoknak megfelelő munkavégzésre utal és így hozható összefüggésbe a múzeumi törvény meghatározásával. Nem vitatta, hogy rendszerezett diafelvételek találhatóak a múzeumi gyűjteményben, de a felperes nem határozta meg, hogy ezek közül pontosan melyekhez kíván hozzáférést. Álláspontja szerint a diák és a floppyk tartalma az alperest illeti, azonban nincsen annak akadálya, hogy a szakmai szabályoknak megfelelő módon egy kutató a gyűjteménybe betekintszen és ahhoz hozzáférjen. Kiemelte, hogy a perbeli események idején a felperes volt az alperesi szervezet igazgatója, az ő feladata lett volna a könyvekkel kapcsolatos írásbeli szerződés létrehozása, az akkori mulasztása nem róható az alperes terhére. Az összecszerűség körében hangsúlyozta, hogy a könyvekkel kapcsolatosan a pályázatok költségvetésébe egyik esetben 64 000 forint, a másik esetben 93 000 forint honoráriumot állított be maga a felperes.

A fellebbezés részben alapos.

Az elsőfokú bíróság döntésével és annak indokaival a másodfokú bíróság csak részben értett egyet a következők szerint.

A fellebbezés alaptalanul érvelt azzal, hogy a floppy lemezek és a diafelvételek körében a tényállás tisztázása tekintetében az elsőfokú bíróságot mulasztás terheli. A 2009. október 8. napján megtartott tárgyaláson az eljáró bíró kioktatta a felperes jelenlévő jogi képviselőjét arról, hogy a perben a felperest terheli annak a meghatározása, hogy a floppy-lemezek pontosan milyen adatokat tartalmaznak, továbbá, hogy e vonatkozásban határozott kereseti kérelmet kell előterjeszteni és

azt bizonyítani is szükséges. A felperes 2009. október 30. napján keltezett beadványában a floppyk számát öt darabban jelölte meg és ennek megfelelően öt témakört is meghatározott. A Pp. 164. §-ának (1) bekezdésében foglaltaknak azonban ezzel nem tett eleget, mert nem nyilatkozott arról, hogy ezek a dokumentumok mikori kutatásának az eredményei, ezen felül sem a tartalomra, sem a floppyk számára vonatkozóan semmilyen bizonyítékot nem szolgáltatott, ilyenre még csak nem is hivatkozott. A felperes nem határozta meg beazonosításra alkalmas módon a diafelvételeket sem, noha e körben is általánosan körül írta, hogy azok témája a népi gyógyászat, népi vallásosság, ünnepek, településrajz és népi építészet. A felvételek számát elnagyolt becsléssel 800-1000 darabban határozta meg és ugyanilyen módon csupán egy nagyon tág, nyolc éves intervallumot adott meg a keletkezés idejére. Ennek következtében csak annyi volt megállapítható, hogy felperes az általa készített fényképek és floppyk tekintetében támasztott igényt az alperessel szemben.

Az Szjt. 30. § (1) bekezdése szerint eltérő megállapodás hiányában a mű átadásával a vagyoni jogokat a szerző jogutódjaként a munkáltató szerzi meg, ha a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége.

A rendelkezésre álló adatok alapján helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a közalkalmazotti jogviszonyban álló felperes a néprajzos, muzeológusi tevékenysége keretében készítette a perbeli felvételeket és végzett kutatómunkát. Konkrét feladatait - gyűjtés, diák készítése, nyilvántartása, tudományos feldolgozó tevékenység, publikáció készítése - a munkaszerződése is tartalmazta, és utóbb a felperes már nem is vitatta a munkaköri leírásban meghatározott feladatai körét, amelyek azonosak voltak a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény 42. §-ának (2) bekezdésében felsorolt, a múzeum feladataként megjelölt feladatokkal: kulturális javak meghatározott anyagának folyamatos gyűjtése, nyilvántartása, megőrzése és restaurálása, tudományos feldolgozása és publikálása, valamint kiállításokon és más módon történő bemutatása.

Mivel a felperes közalkalmazotti jogviszonyból folyó kötelessége teljesítéseképpen készítette a perbeli diafelvételeket és a floppy-lemezeken szereplő kutatási anyagot, és a felek között nem jött létre az Szjt. 30. §-a szerinti eltérő megállapodás, amellyel a munkavállaló felperes kizárta vagy korlátozta volna a jogátszállást, ezért a főszabálynak megfelelően a felperes által készített diák és floppykon lévő kutatási anyagokkal kapcsolatos szerzői vagyoni jogok az alperesi munkáltatóra szálltak át a törvény erejénél fogva. A művek vagyoni jogosultja tehát az alperes, e jogával az Szjt. 9. § (6) bekezdése alapján szabadon rendelkezhet. Ezért az alperes nem kötelezhető sem a Ptk., sem a szerzői jogi szabályok alapján a felperes, mint szerző által kért „hozzáférés”, azaz a felhasználás biztosítására, ugyanakkor helyesen érvelt azzal az alperes, hogy a szakmai szabályoknak megfelelő szokásos út betartásával a felperes, mint kutató nincs elzárva attól, hogy a gyűjteményi anyaghoz hozzáférjen.

Mindezekre tekintettel a diafelvételekkel és a floppykon tárolt kutatási anyagokkal kapcsolatos keresetet elutasító döntést eredménytelenül támadta a fellebbezés.

A kereset további, a felperes által írt könyvek tekintetében elfoglalt ítéleti állásponttal azonban csak részben értett egyet a másodfokú bíróság és e részében az eljárás megismétlésére látott okot.

Az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy a per tárgyát képező, könyv formában megjelent tudományos munkák - amelyek az alperes által sem vitatottan egyéni, eredeti jellegűk folytán szerzői védelem alá tartoznak - megírása meghaladta a felperes közalkalmazotti jogviszonyból eredő kötelezettségét, ezért e művek tekintetében az alkotó felperest a szerzői személyhez fűződő és vagyoni jogok megilletik. Arra is helyesen mutatott rá, hogy az Szjt. 45. §-ának (1) bekezdése szerint a felhasználási szerződést írásba kell foglalni, továbbá, hogy annak elmaradása semmisséghez vezet. Ugyancsak tényyszerűen rögzítette, hogy a felek között írásbeli felhasználási szerződés nem jött létre.

A megállapított tényállás szerint azonban a felperes a könyveket átadta az alperesnek, aki azt kiadta és e felhasználást a szerző felperes nem kifogásolta, hiszen abban az időszakban ő volt az igazgató és a pályázat benyújtásában maga is részt vett, sőt a munkaügyi perben a felperes szóbeli megállapodásra is hivatkozott. A felhasználási engedélyt tehát a felperes szóban, de legalább ráutaló magatartással megadta és azt az alperes ekként gyakorolta. Mindez a felhasználására vonatkozó szerződési akarat kifejezésére alkalmas, tehát megállapítható, hogy a felek között felhasználási szerződés, ezen belül kiadói szerződés jött létre, amelynek az írásba foglalása nem történt meg.

Az Szjt. 3. §-án keresztül alkalmazott Ptk. 217. § (1) értelmében az alaktság megsértésével kötött szerződés semmis. Ezért az adott esetben az írásbeliség nélkül létrejött felhasználói szerződést érvénytelennek kell tekinteni. Az eredeti állapot nem állítható helyre, mivel a felperes átadta a művet, amelyet az alperes többszörözött és terjesztett, és a felek között csak a díjazásról keletkezett vita, ezért a Ptk. 237. § (2) bekezdése értelmében a szerződést hatályossá kell nyilvánítani és rendelkezni kell az elszámolásról. A felperest tehát a kiadás után a felhasználás joga fejében az alkotásával arányban álló szerzői jogdíj illeti meg az Szjt. 16. § (4) bekezdése alapján, még akkor is, ha a mű felhasználása a felhasználó számára közvetlen vagyoni előnnyel nem jár.

Eltérő jogi álláspontja folytán azonban az elsőfokú bíróság a díj mértékét nem vizsgálta, ezért a szerzői jogdíj megítéléséhez további, nagyterjedelmű bizonyításra van szükség. (Pp. 252. § (3) bekezdés).

Mindezek alapján a másodfokú bíróság a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése szerint részítéletet hozott. Az elsőfokú ítéletet a könyvek szerzői jogdíjának megfizetésére irányuló keresetet elutasító részében a perköltségre és az illetékfizetésre is

kiterjedően hatályon kívül helyezte, míg ezt meghaladóan, a diákkal és a floppykkal kapcsolatos keresetet elutasító részében helybenhagyta.

Az új eljárásban az elsőfokú bíróságnak, figyelemmel a honoráriummal kapcsolatos eltérő előadásokra, vizsgálni kell az alperes teljesítését, hogy történt-e a felperes részére kifizetés vagy sem. Vizsgálni kell továbbá, hogy a felperes, mint szerző érvényes szerződés esetében milyen összegű díjat számíthatna fel, az általában, illetve az alperesi szervezetben szokásos mértékre is figyelemmel, illetve van-e az alperesnél valamilyen belső utasítás a szerzői díjra vagy egyéb előírás a mértékre. Ezen kívül szükséges értékelni a felhasználás mértékét, a kiadott példányszámokra tekintettel. Csak az ilyen módon lefolytatott eljárást követően kerülhet az elsőfokú bíróság abba a helyzetbe, hogy az anyagi és eljárási szabályoknak megfelelő határozatot hozzon a még elbírálásra váró szerzői jogdíjigény kapcsán.

A másodfokú bíróság a felek másodfokú perköltségét a Pp. 252. §-ának (4) bekezdése alapján csupán megállapította, annak viseléséről az elsőfokú bíróság határoz.

, 2010. szeptember 23.

. Lesenyei Terézia s.k.
a tanács elnöke

. Pullai Ágnes s.k.
előadó bíró

Dr. Békefiné dr. Mózsik Tímea s.k.
bíró

A kiadmány hitelül:

bírósági ügyintéző